

Section 1. Challenges of studying Ukrainian art from ancient times to the beginning of the 20th century

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-301-2-42>

Сьомак Оксана, аспірантка кафедри ТІМ НАОМА
(науковий керівник: кандидат мистецтвознавства, доцент В. П. Мазур)

Історіографія дослідження румунської ікони Святої Параскеви з селища Будешті Сусані: український контекст

Ключові слова: Румунія, Україна, Мармароцина, іконопис, Св. Параскева.

Oksana Somak, PhD student, NAFAA
(academic mentor: PhD, Associate Professor at NAFAA Viktoria Mazur)

Historiography of the study of the romanian icon of Saint Paraskeva from the village Budesti Susani: the Ukrainian context

Abstract: The report presents historiography of the research into the St. Paraskeva icon from the St. Nicholas church in Romanian village Budesti Susani (Southern Maramures region). As a result, we can put forward a hypothesis about new dating and Ukrainian provenance of this image.

Key words: Romania, Ukraine, Maramures, icon painting, St. Paraskeva.

Ікона Св. Параскеви зі Свято-Миколаївської церкви с. Будешті Сусані є непересічним взірцем темперного малярства з теренів румунської Мармароцини. Ця ікона (55,5×33 см) демонструє нижчепоясне зображення Св. Параскеви у червоному мафорії, котра тримає у правиці хрест та здіймає ліву руку з розкритою долонею. Образ вирізняють аскетизм фронтально зображеного лику з гостро артикульованими рисами, видовжені пропорції, ієратизм постави, активна графічна складова.

Нам відомо, що ікону досліджували такі румунські мистецтвознавці, як Маріус Порумб, Александру Єфремов, Александру Бабош та Ана Думітран. М. Порумб опублікував образ Св. Параскеви з Будешті Сусані у виданні “Icoane din Maramures” 1975 р. Дослідник висловив думку, що ікона Св. Параскеви має належати до середини XVI ст. Він вважав, що автором був молдавський майстер, котрий створив у 1555, 1563 рр. триптихи для церков у румунських селищах Агирбічу та Біка відповідно, а також ікони «Різдва Христова» та «Стрітіння» з Будешті Сусані. Спробу більш пізнього датування кінцем XVI – початком XVII ст. у монографії 2002 р. “Icoane Romanesti” здійснив А. Єфремов. Він високо оцінив письмо лику Св. Параскеви та додав, що фахово слабші за виконанням мафорій та руки святої могли бути переписані пізніше.

Нещодавно А. Бабош та А. Думітран окреслили новий вектор щодо атрибуції мармароського образу Св. Параскеви. А. Бабош усно висловив спостереження щодо аналогій між іконографією Св. Параскеви з Будешті Сусані та однойменного образу XV ст. з українського села Кульчиці на Самбірщині. Цю ідею підтримала А. Думітран у своєму виступі

на конференції “Date noi în cercetarea artei medievale și premoderne din România” у квітні 2022 р. Дослідниця продовжила співставлення ікони з Будешті Сусані та Кульчиць, зауважила архаїзовану іконографію мармароського образу, виділила особливе найменування «Пятка» у написання імені святої на румунській іконі та кількох українських іконах Св. Параскеви XV ст., що територіально належать до львівського ареалу. Мистецтвознавиця запропонувала датувати ікону з Будешті Сусані серединою XV ст. та розглядати її у зв'язку з майстернею, де було створено кульчицьку ікону Св. Параскеви.

Здійснене співставлення мармароського та галицького образів Св. Параскеви видається цілком переконливими. Варто пригадати тезу М. Порумба щодо румунських ікон XIV–XV ст., де він припускає не лише молдавські, але й галицькі контакти, посилаючись на церковні зв'язки. Український мистецтвознавець Лев Скоп залучив ікону Св. Параскеви з Кульчиць до кола творів «майстра чину «Моління» з Дрогобича» у своїй праці «Датування галицьких ікон XIV–XVI століть». Зауважимо, що дрогобицький Деїсус демонструє почерки кількох майстрів. Вважаємо, що більш доречним є термін «майстерня белзького і дрогобицького чинів Моління», запропонований українським дослідником Володимиром Яремою. Найближчою аналогією до кульчицької ікони, на нашу думку, є дрогобицький образ Св. Архангела Михаїла.

Напрацювання румунських мистецтвознавців дозволяють увести до українського наукового обігу образ Св. Параскеви з Будешті Сусані як твір, що має очевидні іконографічні та стилістичні перегуки з образом Св. Параскеви з Кульчиць (ікона кола майстерні белзького і дрогобицького чинів Моління). Відповідно до перспективи реатрибуції пам'ятки з румунських теренів актуалізується питання дослідження середньовічного іконопису Південної Мармарощини та його зв'язків з давнім малярством Західної України.

